

انسان به عنوان موجودی اجتماعی از نظر جسمی و روحی، به رفتار انسانهای محیط خود وابسته است. چنانچه در محیط با فضایی حاکی از اعتماد قرار گیرد، احساس اطمینان روانی بالاتری خواهد داشت و نیاز او از بعد روانی بیشتر ارضا گشته و همین باعث می شود تا خلاقانه تر و فعال تر در حوزه وظایفش وارد شود و فردی موفق و اثر بخش باشد.

زیر اب زنی به عنوان یک آفت اخلاقی با تخریب اعتماد افراد نسبت به یکدیگر، باعث می شود تا افراد شور و اشتیاق خود را برای ارتباط صادقانه با هم از دست بدهند و دچار چندگانگی شخصیت شوند؛ روحیه جمعی را تخریب کرده و انسجام سازمانی با نوعی همزیستی و همکاری اجباری توأم با تنفر مبدل می شود. زیر اب زنی رفتاری است که در آن فرد زیر اب زن چنان از دیگری بدگویی، یا به ضرر وی غیبت می کند که شخص، از این اتفاق امتیازی را از دست بدهد و متضرر شود. در محیط های اداری هرگاه فردی بکوشد تا با بیان برخی از واقعیت ها، به گونه ای که بیشترین اثر تخریبی را داشته باشد، دیدگاه مقام بالادستی یا سایر همکاران را در مورد یک فرد یا یک گروه تخریب نماید، مرتکب به زیر اب زنی شده است.

یکی از دلایلی که می تواند منجر به بروز چنین پدیده ای گردد این است که در محیط کاری امروزه، کارکنان میزان وقتی را که با همکار خود می گذرانند، به مراتب بیشتر از میزان وقتی است که صرف خانواده خود می کنند. این نزدیکی بسیار و برای بازه زمانی طولانی می تواند منجر به اتفاقاتی نظیر برخوردهای

شخصیتی، ارتباطات ناکارآمد یا رقابت بین کارکنان گردد که همگی منجر به بروز رفتارهایی منفی همچون زیر اب زنی می گردند. رفتار زیر اب زنی در کل، شامل یک مجموعه از اقدام ها مانند خودشیرینی، اغراق گری و تخریب گری است که در ادامه به اختصار توضیح داده می شوند.

خودشیرینی

نخستین اقدام افراد زیر اب زن، جلب اعتماد مدیریت یا خودشیرینی است. در واقع فرد زیر اب زن ابتدا سعی می کند تا با جلب اعتماد مدیر، زمینه را برای زیر اب زنی فراهم آورد. حال ممکن است در این زمینه خود را به عنوان یک فرد خیرخواه

نشان دهد یا نقش یک مشاور دلسوز و یا حتی به گونه ای وانمود کند که منافع مدیر در خطر است.

اغراق گری

یکی دیگر از اقدام هایی که افراد زیر اب زن انجام می دهند، شناسایی نقاط ضعف افراد قربانی است، تا بتوانند از آن ها در زمان مناسب استفاده کنند. علاوه بر این، افراد زیر اب زن سعی می کنند تا نقاط قوت افراد قربانی را در دید مدیران کم رنگ جلوه دهند. به عبارت دیگر، آنان موفقیت های افراد قربانی را به علل بیرونی، و شکست ها و ضعف هایشان را به علل درونی و خود افراد نسبت می دهند.

تخریب گری و پنهانکاری

بیشتر رفتارهایی که از آن ها تعبیر به زیر اب زنی در محیط های کاری می شود، مصداق غیبت، تهمت، بدگویی و دروغ است. فرد زیر اب زن کارش را در خفا انجام می دهد.

غرض ورزی و ناحق بودن

یکی از ویژگی های رفتار زیر اب زنی این است که عمدی و یا قصد و نیت قبلی باشد. یا به عبارتی دیگر، نوعی غرض ورزی در آن وجود داشته باشد. این بدان معناست که فرد با یک هدف مشخص و از پیش تعیین شده و به ناحق اقدام به تخریب چهره دیگران می کند.

علل رفتار زیر اب زنی

الف) عوامل فردی

عوامل فردی در بروز پدیده زیر اب زنی، بیشتر متوجه ویژگی های شخصیتی افراد و همچنین منفعت طلبی و عدم وجود شایستگی و توانایی در آنان است.

حسادت

یکی از مهم ترین علل فردی حسادت است. در واقع، حسادت یک احساس منفی است که فرد در اثر مقایسه خود با دیگران به کمبودهایش پی می برد. افراد حسود نمی توانند پیشرفت دیگران را ببینند و به رفتارهایی مانند زیر اب زنی روی می آورند.

دانشگاه علوم پزشکی شاهرود

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

(۱۰)

علل رفتار زیراب زنی در سازمان های

بخش دولتی

منفعت طلبی

ویژگی ذاتی انسان عبارت است از حب ذات، خودخواهی و خوددوستی. این خصیصه او را به سوی جلب منفعت شخصی و دفع ضرر سوق می دهد. یکی از نتایج سویی که منفعت طلبی در صورت قرار گرفتن در مسیر نادرست با خود به همراه خواهد داشت لجباجت ها و ستیزه جویی های بی مورد و کاهش صداقت است.

عدم وجود توانایی و شایستگی لازم

یکی از علل دیگر زیر اب زنی، عدم وجود توانایی و شایستگی لازم در افراد زیر اب زن است. افرادی که اقدام به زیر اب زنی می کنند در واقع به این باور رسیده اند که توانایی رسیدن به سمت و مقام های بالاتر را بر اساس توانایی های خود ندارند. در نتیجه سعی می کنند تا به هر شیوه ای که شده، به مقام و جایگاه والتر دست پیدا کنند.

اعتماد به نفس پایین

اعتماد به نفس پایین نیز یکی از دلایل فردی روی آوردن به زیراب زنی است. افرادی که نسبت به شایستگی ها و قابلیت هایشان اعتماد ندارند و موقعیت خود را متزلزل و معرض خطر می بینند، به ظن خودشان برای اینکه خود را در حاشیه امن نگه دارند، دست به تخریب افراد توانمندتر از خود می زنند.

ب) عوامل مدیریتی

مدیران و رهبران یک سازمان یکی از عواما اثر گذار بر رفتارهای اعضای سازمان هستند که ارزش ها و هنجارها را تعریف کرده و تصویری از سازمان ارائه می دهند.

دهن بینی

یکی از ویژگی هایی که ممکن است در مدیران وجود داشته باشد و زمینه ساز زیر اب زنی افراد گردد، دهن بینی است. در واقع، به فردی دهن بین می گویند که خوش باور است و به گفتار مردم بدون تحلیل و ارزیابی ترتیب اثر می دهد. چنین افرادی معمولاً نظرشان، نظر آخرین فردی است که از اتاقشان خارج شده است.

حمایت از افراد زیراب زن

برخی مدیران برای اینکه اوضاع را تحت کنترل خود داشته باشند و از اینکه هرکسی از زیر مجموعه شان چه کاری را انجام می دهند، آگاهی لازم را داشته باشند، معمولاً از افرادی که در مورد دیگران حرف می زنند، حمایت می کنند.

❖ عدم آموزش رفتارهای مناسب اخلاقی و نبود قوانین و مقرراتی که افراد را ملزم به رعایت اصول اخلاقی در سازمان کند، عاملی است که باعث می شود افراد، بدون هیچ گونه ترسی اقدام به غیبت و بدگویی از دیگران کنند و زمینه برای بروز پدیده زیراب زنی فراهم گردد.

منبع: اسلامی قاسم، رحیم نیا فریبرز، مرتضوی سعید، خوراکیان علیرضا. علل رفتار زیر اب زنی در سازمان های بخش دولتی